

ipso, quod non est minus absurdum in specificatione partiali, quam in totali; ergo objectum fidei nullo modo constitui potest in esse credibilis objective, per ipsum habitum, vel per habitudinem ad illum, cum e contrario habitus sumat speciem suam per habitudinem ad objectum, ut constitutum in esse credibilis objective.

12. *Probatur tandem alia pars negativa assertionis, quod nec auxilium spectet ad objectum formalem.* — *Auctoritate.* — Ultimo, concluditur ex dictis, Deum non esse objectum formale fidei, ut auxiliantem potentiam ad credendum; sed tantum ut testificantem. Hæc etiam pars assertionis colligitur ex communi sententia Theologorum; omnes enim Deum ut revelantem assignant pro objecto; de ratione autem auxiliantis, nullus antiquorum meminit. Unde etiam dicunt Deum sub ratione primæ veritatis esse objectum, ut videbimus sectione sequenti, quia veritas pertinet ad testimonii credibilitatem; non tamen dicunt Deum sub ratione omnipotentis pertinere ad objectum formale, quamvis sub ea ratione habeat virtutem auxiliandi. Ratio etiam est clara ex dictis, quia Deus non pertinet ad objectum formale, nisi quatenus unitur aliquo modo objecto credibili, ut illud reddat objective cognoscibile; sic autem illi unitur revelando et testificando illud, non vero auxiliando potentiæ, quia, ut ostensum est, neque auxilium, neque habitus pertinent ad objectum formale; ergo neque Deus ut auxilians. Denique alio modo confunduntur causalitates; nam Deus, ut auxilians, pertinet ad causam efficacem fidei, quæ non debet confundi cum causa formali seu specificante.

13. *Ad fundamentum in num. tertio.* — *Ad ejus confirmationem.* — Ad argumenta primæ opinionis respondetur, laborare in æquivoco circa nomen *revelationis*, dum assumit revelationem nihil aliud esse quam infusionem luminis, vel habitus in potentia, unde negatur illa exclusiva; quia, licet revelatio uno modo possit in ea acceptione sumi, nihilominus alio modo, et magis proprie significat manifestationem objecti, ex parte illius, ut jam ostendimus; revelatio autem, hoc posteriori modo sumpta, est ratio credendi, non priori modo, ut etiam ostensum est. Unde eadem æquivocatio esse videtur in confirmatione, circa nomen *luminis*: verum est enim ad credendum, dari lumen infusum ex parte potentiæ ad confortandam illam, et juvandam ad efficiendum

actum; tamen illud lumen, ut sic, non illuminat formaliter objectum, sed divinum testimonium, quod sub ea ratione dici potest lumen objecti, quia est objecti revelatio. Quæ omnia confirmari possunt testimonio Augustini, ep. 113, cap. 1 et 2, dicentis: *Creduntur quæ absunt sensibus nostris, si videtur idoneum testimonium, quod eis perhibetur*; illud ergo testimonium est quasi lumen objecti, ut cum proportionem etiam in fide acquisita considerari potest; cum ergo dicitur objectum principaliter constitui, ut est sub aliquo lumine divino, verum est non sub ratione luminis habitualis, sed sub ratione testimonii divini et revelationis objecti; et in hoc sensu negamus in credentibus tantum esse lumen, quod est habitus vel actus aut auxilium; nam etiam est divina revelatio. Cum autem instatur, quia hæc revelatio facta est, et jam præterit in antiquioribus Patribus, respondemus etiam esse in quolibet credente objective per sufficientem applicationem, et propositionem illius revelationis, quæ semel facta est, juxta illud, 1 Joan. 5: *Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se*; nam, ut hoc testimonium moveat ad credendum, et spiritum tribuat fidei nostræ, satis est quod sit objective in nobis.

14. *Ad rationem n. 4 responsio quorundam.* — *Rejicitur.* — *Vera responsio.* — In argumentis secundæ sententiæ, primum, ac præcipuum sumebatur ex fide, quam habet hæreticus de articulis quos credit. Ad quod aliqui respondent habitum fidei infusæ et acquisitæ distingui, non tantum specificæ, sed etiam genericæ, et ideo non esse inconveniens quod versentur circa idem objectum formale; quia distinctio generica non ex objecto, sed aliunde sumitur, sicut motus rectus et circularis tendentes ad eundem terminum, non distinguuntur per illum, sed aliunde, et hunc modum dicendi probabilem reputat Scotus, in 3, d. 25, circa fidem, nam sub disjunctione dicit fidem infusam et acquisitam distingui, vel se ipsis, vel ex objectis, et hoc etiam videtur opinari Aragon. hic, art. 1. Verumtamen, quidquid sit de illo philosophico modo dicendi, an sit possibilis, vel ad res illas convenienter applicetur, in proposito non habet locum, quia falsum est fidem acquisitam hæretici, et infusam Catholici, etiam ut versantur circa idem objectum materiale, habere idem objectum formale. Ostendimus enim in materia de Grat., l. 2, c. 11, non posse aliquem credere Deo ex proprio motivo fidei

sine auxilio gratiæ speciali, quod auxilium non habet hæreticus in suo assensu.

15. *Suadetur auctoritate.* — *Et ratione.* — Dicendum ergo est hæreticum non resolvere suam fidem in divinum testimonium, sed potius divinum testimonium subicere testimonio humano, seu proprio iudicio et opinioni, et ideo non habere eandem rationem formalem credendi, quam habet Catholicus. Et hæc est communis Doctorum Theologorum doctrina, D. Thomæ 2, q. 3, art. 3, in corpore, et ad 1, et in 3, dist. 24, art. 1, quæstiunc. 1; et Alexandro Alens., 3 p., q. 64, memb. 2; idem Bonaventura, in 3, dist. 22, art. 2, q. 2; et Richardo, art. 7, q. 2; et in hoc magis inclinatur Scotus ibi § *Ad questionem*, et loco supra citato, et quodl. 14, art. 1; et consentiunt Cajetanus et Bannes, alique expositores D. Thomæ hic; et Soto 2 de Natur. et grat., cap. 7; Bellarm., l. 6 de Grat., c. 3; Valent., tom. 3, disp. 1, punct. 1, et Vega, l. 9 in Trident., c. 3, ubi dicit ea, quæ creduntur sub eadem ratione formali, eodem habitu credi. Et probatur ratione, quia hæreticus, qui ante hæresim credebatur omnes articulos fidei, fide infusa et acquisita, cum postea unum per hæresim negat, amittit fidem infusam circa omnes, acquisitam vero amittit circa illum articulum quem negat, et non circa alios, quos retinet; ergo signum est rationem formalem utriusque fidei non fuisse eandem, divinam scilicet auctoritatem; nam si hæc esset ratio formalis fidei acquisitæ, sicut infusæ, profecto eandem connexionem haberent omnia credenda respectu fidei acquisitæ, quam habent respectu infusæ; nam illa connexio respectu fidei infusæ tota nascitur ex motivo formali, quod idem est et invariabile, nec potest habere auctoritatem in uno, nisi habeat in omnibus; secus ergo est de fide acquisita; illius enim motivum potest esse multiplex et variabile, et inde provenit, ut qui negat unum articulum, retinere possit fidem acquisitam circa alios, quia respectu illius fidei acquisitæ, vel non credebatur omnes ex eodem motivo, sed ex diversis rationibus aut testimoniis humanis; vel certe circa unum articulum mutatum est motivum, et novæ rationes inventæ sunt, quæ non sunt inventæ circa alium; igitur fides et modus credendi hæretici non obstat quominus proprium motivum fidei specificum sit.

16. *Ad confirmationem in eod. n. 4.* — Neque etiam contra hoc obstat prima confirmatio, scilicet, quod hoc motivum non determinat

potentiam ad assensum specificum fidei infusæ. Respondetur enim vel assumptum esse falsum, vel esse æquivocationem in verbo *determinandi*, quia non distinguitur determinatio quoad specificationem, a determinatione quoad exercitium, vel etiam quia non distinguitur quid requiratur ex parte objecti ad specificationem actus, quid vero sit necessarium ex parte potentiæ, ut possit illum elicere. Dico ergo divinam revelationem objectivam, esse de se sufficientem, ut si homo velit in illa niti, specificum actum fidei infusæ eliciat, imo tale esse illud motivum, ut ex se ad solum illum actum moveat, et illi soli possit dare speciem, ita ut non possit intellectus ex illo credere, nisi per talem actum; et hoc est motivum illud esse specificum, et sufficienter determinare potentiam quoad specificationem. Quia vero illud motivum non est evidens, non necessitat potentiam ad talem assensum, et hoc est non determinare illam quoad exercitium. Et inde provenit ut, non obstante tali motivo, possit intellectus non elicere actum fidei infusæ, quia potest non uti illo motivo, sed alio; et ideo dixit Athanasius, orat. *Quod unus sit Christus. Oportere, omissis humanis rationibus, in sublime divinarum rationum petere ea revelatione divina.* Et similiter, præter illud motivum, necessarium est ex parte potentiæ auxilium, quod non obstat quominus illud motivum in genere suo sufficiens sit.

17. — *Ad 2 confirmationem ibid.* — *Ad primum exemplum.* — *Ad secundum.* — *Ad tertium.* — *Ad quartum.* — In ultima confirmatione petitur an possit idem lumen seu eadem qualitas illuminare objectum, et simul esse principium ex parte potentiæ; aliqui enim sentiunt non repugnare, propter exempla ibi adducta, et nihilominus respondent id non convenire habitui fidei, quia de facto nihil confert objecto, sed soli potentiæ. Verumtamen, non disputando nunc an de potentia absoluta sit possibilis talis qualitas, quod in materia de lumine gloriæ tractari solet, et loquendo de naturali modo cognoscendi, et de habitibus ac principiis quæ experimur, censeo nullam esse hujusmodi qualitatem, neque esse posse, si habeat modum specificationis, quem habitus habere solent. Hoc enim probant rationes supra factæ, quia non potest habitus constituere objectum a quo sumit speciem, neque esse prior, et posterior illo in eodem genere, et similes. Neque exempla adducta quidquam movent; nam in

primo, de lumine gloriæ, falsum est constituere objectum in ratione intelligibilis, quia objectum ejus est Deus, prout in se est, qui est summe intelligibilis actu, et ideo nihil illi confert lumen creatum, ut intelligibilis fiat, sed confert potentiæ dispositionem, et vim activam, per quam sit proportionata tali objecto, ut recte explicavit D. Thomas, Quodlib. 7, art. 1, et aliis locis vulgaribus. Idem cum proportione est de lumine naturali intellectus, quatenus ostendit prima principia; nam solum est vis activa intellectus: motivum autem assentiendi primo principio non est tale lumen, sed est immediata connexio terminorum, quæ in ipso principio perspicitur, seu veritas quæ ex illa resultat, et inde sumitur objectum formale assensus, lumen autem est principium efficiens. Idem est cum proportione de medio scientifico; oportet enim distinguere inter assensus principiorum, prout sunt formales actus intellectus, et medium, prout objective in eis apparet, et ostendit veritatem conclusionis; nam de actibus ipsis probabile est esse principium activum assensus conclusionis; tamen ipsi actus non constituunt objectum formale, sed medium objective cognitum, et ita non est idem principium efficiens et constitutum objecti formalis. Denique idem est de hoc lumine sensibili; concurrunt enim ad visionem ex parte objecti, vel per modum objecti, aut mediante specie, aut seipso, juxta varias opiniones; non tamen dat potentiæ virtutem activam videndi, neque in hoc genere juvat illam; nullum enim est fundamentum ad hoc asserendum, ut ex materia de Anima, l. 3, cap. 10, supponimus.

SECTIO IV.

Utrum Deus, in quantum prima veritas, sit objectum formale fidei.

1. *In Deo triplex veritas.* — Diximus duo veluti constituere objectum formale fidei, nimirum Deum revelantem, et revelationem ipsam; et ideo de utroque sigillatim dicere, et ejus proprietates seu rationes magis explicare necessarium est. Quod ergo ad Deum attinet, oportet distinguere in illo triplicem veritatem, in essendo, in cognoscendo, et in dicendo. Prima idem est quod veritas transcendentalis Dei, in quantum tale ens est; et ideo quoad conceptum reale objectivum, coincidit cum ipsa Deitate; nam idem est esse Deum, et esse verum Deum. Veritas autem in

cognoscendo, in Deo nihil aliud est quam ipsa divina cognitio, quatenus est conformis semper rebus cognitis; unde duo spectant ad primam veritatem sub hac ratione: unum est, ut nihil ignoret, seu ut nulla veritas Deum lateat; aliud est, ut in nullo erret, seu ut nunquam falli possit, quia utrumque pertinet ad summum gradum veritatis in cognoscendo, qui nomine *primæ veritatis* significatur. Veritas in dicendo est moralis virtus voluntatis inclinans ad dicendum verum, id est, ad loquendum semper juxta mentem, quæ virtus, cum sit perfectio simpliciter, in Deo reperitur, et in summo gradu perfectionis; quæ significatur per *primam veritatem in dicendo*. Quærimus ergo an Deus sub ratione veritatis, et sub qua istarum sit objectum formale fidei.

2. *Objicitur questionem hanc frustra excitari. — Occurritur.* — Sed dicet fortasse aliquis: in Deo non distinguuntur hæ veritates, imo nec veritas distinguitur a Deitate, neque ab aliis attributis Dei; quid ergo necesse est quærere sub qua ratione, vel sub quo attributo Deus sit objectum formale fidei, quia non potest esse sub ratione unius, quin sub ratione omnium, si omnia sunt unum. Respondet simpliciter divinam non obstare quominus sub ratione unius attributi sit principium quarundam actionum, et non aliarum; et e contrario. Quod adeo verum est, ut sub una ratione vere tribuatur Deo aliquid, quod sub alia falso tribueretur; nam ad hoc sufficit eminentia divinæ perfectionis cum virtuali distinctione attributorum, et modo cognoscendi nostro, quo formaliter illa concipimus, ut ratione distincta. Hoc intelligitur aperte in mysterio Trinitatis, Pater enim generat Filium per intellectum, non per voluntatem; producit autem Spiritum Sanctum per voluntatem, et non per intellectum, quamvis intellectus et voluntas in re idem sint; atque eodem modo in actionibus ad extra, Deus punit in quantum justus, non in quantum misericors; parcit autem, ut misericors, non ut justus, et creat ut omnipotens, et sic de aliis. Ita ergo non secundum omnia attributa est fundamentum fidei nostræ, non enim credimus illi quia omnipotens est, imo, ut videbimus, sectione sequente, inde posset oriri aliqua difficultas credendi; nec etiam quia immensus est, hoc enim per se non refert ad credulitatem, quia non ostendit veritatem in objecto credibili, et sic est in aliis attributis; ob hanc ergo causam merito inquirunt Theologi

quodnam attributum, ex parte Dei, sit propria ratio ob quam illi adhibenda est fides, et hoc est quærere sub qua ratione sit objectum formale fidei.

3. *Prima opinio. — Ejus ratio. — Impugnatur hæc opinio. — Solvitur ratio.* — In hoc ergo puncto Guillelmus Parisiensis, lib. de Fide et legibus, non longe a principio, dixit nos non credere Deo quia *verax est*, sed quia *supremus dominus* est, cui obediendum est captivando intellectum in obsequium ejus. Ratio illius est, quia si crederemus Deo propter veritatem ejus, jam crederemus ex discursu et ratione nostra, et non ex simplici fide. Sed hic auctor imprimis non assignat specificam rationem objecti fidei; nam obedire Deo, quia supremus dominus est, generale est, et commune omnibus virtutibus. Deinde non distinguit in fide id quod est voluntatis, ab eo quod est intellectus; est enim fides, formaliter loquendo, virtus intellectualis, et sic oportet illi assignare objectum formaliter pertinens ad intellectum; tamen etiam habet honestatem moralem, quatenus objicitur voluntati, et per motionem ejus captivatur intellectus in obsequium Dei; Deus ergo, ut præcipiens, vel ut supremus dominus, spectare potest ad fidem, ut cadit sub quamdam voluntatem honestam; hic autem inquirimus proprium fundamentum ejus, ut virtus intellectualis est, et in hoc sensu manifestum est nos non credere Deo, quia dominus est, sed quia testimonio suo facit credibiles veritates, seu fide dignas. Neque contra hoc urget aliquid prædicta ratio Guillelmi, quia non est contra fidei simplicitatem, quod tendat in suum objectum, quatenus verum apparet, et credibile, quod habet ex eo quod divina veritate informat, ut videbimus; an vero in hoc intercedat aliquis discursus, postea dicemus.

4. *Secunda opinio Aureoli. — Ejus fundamentum. — Confirmatur.* — Secunda ergo opinio est Deum, sub ratione *deitatis*, esse objectum formale fidei. Tribuitur D. Thomæ 1 p., q. 1, art. 7; sed, ut supra dixi, ibi loquitur de objecto quod, non de ratione formali *sub qua*, seu *propter quam*, de qua nunc loquimur. Tribui etiam solet Scoto, in 3, dist. 23, quia nonnulla argumenta proponit contra sententiam dicentem Deum, sub ratione *primæ veritatis*, esse objectum formale fidei; sed ibi disputando procedit, non definiendo. Tenuit ergo illam sententiam Aureolus, ut Capreolus refert, in 3, dist. 24, art. 2, circa

finem. Fundamentum ejus fuit, quia illud est objectum formale alicujus virtutis, in quod fit ultima resolutio ejus; sed fides ultimo resolvitur in Deitatem: ergo. Probatur minor, nam si quæramus cur credimus Deo, proxime quidem recte respondebimus: Quia verax est; tamen si ulterius quæratur cur sit verax, respondendum est: Quia Deus est; ergo ultima resolutio fit in Deitatem ipsam; nam si ulterius quæratur cur sit Deus, non est alia responsio, nisi quia ex se talis est. Et confirmatur, nam credimus Deo quatenus verus est; sed est verus quatenus est Deus; ergo credimus illi quatenus Deus est, et hoc est esse objectum formale. Et ab hac opinione non omnino dissentiant Capreolus, supra respondendo ad argumentum Aureoli, et Cajetanus hic, dub. 1; quamvis enim dicant veritatem Dei esse rationem formalem objecti, nihilominus addunt non esse excludendam Deitatem, quia non potest Deus esse ratio credendi ut verus nisi sit etiam ut Deus verus.

5. *Tertia opinio quam indicat Bonaventura. — Ejus fundamentum.* — Tertia opinio esse potest, Deum, sub ratione *primæ veritatis in cognoscendo*, esse objectum formale fidei. Hanc significat Bonaventura, in 3, dist. 24, art. 1, q. 2; et videntur sequi aliqui moderni ut Valent. tom. 3, disput. 1, q. 1, punct. 1, sub § *Difficultatum quarundam, etc.* Fundamentum autem esse potest, quia veritas cujuscumque testis præcipue resolvitur in certam scientiam, et veram cognitionem ejus; ideo enim testis oculatus præfertur illi, qui ex auditu tantum testificatur. Et fortasse ob hanc causam Joannes Evangelista, ut testimonium Christi commendaret, dixit in c. 1: *Deum nemo vidit unquam; unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*; sicut de Spiritu Sancto dixit Paulus, quod *omnia scrutatur, etiam profunda Dei*, quia testimonium fidei est ex revelatione Spiritus Sancti; sic ergo veritates fidei proponuntur nobis, ut scitæ a Deo; et ideo credimus illas, ut divinas et infallibiles, quia Deus in sua scientia falli non potest; ergo veritas Dei in cognoscendo est objectum formale fidei.

6. *Quarta opinio quorundam recentiorum. — Ejus fundamentum. — Confirmatur. — Explicatur hæc confirmatio.* — Alii vero e contrario dixerunt primam veritatem in dicendo esse objectum formale fidei. Ita sentiunt frequentius Theologi, et D. Thomas, art. 1, ubi etiam Cajetanus et alii. Fundamentum autem esse potest, quia in tantum adhibetur alicui fides,